

VASÁRNAP

EGYHÁZTÁRSADALMI KÉPES CSALÁDI LAP.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
TÓTHFALUSI JÓZSEF,
ev. ref. lelkész.
TÁRS SZERKESZTŐ:
PAÁL GUSZTÁV,
ev. ref. koll. tanár.

KIADJA:
Az Erdélyi Ref. Egyházkerület
„Egyházi Ertekezlete“

Megjelenik:
minden vasárnap.
ELŐFIZETÉSI AR:
Egy évre 4 kor. Negyedévre 1 kor
Fél évre 2 kor. Egy szám ára 10 fill.

Leányok! Nevekedjétek kegyelemben és az Úr Jézus
Krisztus ismeretében. 2. Pét. 3, 18.

A keresztyén nő.

A napokban egy számos tagból álló küldöttség járt a magyar képviselőház elnökségénél, minisztereinknél kérve, hogy a magyar nők választó- és választható-jogosultságát mozgassák elé s most, a mikor az ország tanácsában a politikai választói-jogosultság ügyes-bajos dolgai felől folyik az előkészület, ezt a jogot terjesszék ki a női társadalomra is.

Kétségtelen, hogy e női küldöttség követelése az idők jeleit mutatja. Egy nagy társadalmi kérdésnek előtérbe nyomulása ez, a melynek feltartoztatása csak idő kérdése. Ám nem habozunk kijelenteni, hogy mi féltjük a női nemet attól a küzdelemtől a melybe sodortatja magát, féltjük kiváltképpen a politikától a mely nekik még sok-sok keserőséget okozhat.

Mi a nő helyzetét a tiszta evangéliumi alapon óhajtjuk megoldva látni, s azt kérjük Isten-től és arra munkálunk, hogy maga a női társadalom is ez alapon keresse és találja meg boldogságát.

A Biblia arra tanít, hogy tiszteljük a nőt. Az apostol mondja: „Itt nincs se rabszolga, se szabad ember, se férfi, se asszony.“ De értsük meg egymást. Az evangélium nem hirdette a női egyenjogóságot abban az értelemben, mint

azt ma némely újitók követelik. Ugyan az az apostol, a kit az előbb idéztünk más helyen azt mondja: hogy „A férfi az asszony feje; nem Éva teremtett először, hanem Ádám.“ Természetes különbségek voltak kezdettől fogva a két nem között föllállítva, a melyeket maga Isten rendelt. A keresztyénség szentesíti ezeket a különbségeket; megfosztja ugyan őket attól a színezettől, mely az egyik fél részére a zsarnokságot, másikéra a szolgaságot biztosítja, de nem mellőzi őket teljesen. Nem lebeg előtte az az eszmény, hogy a nőt férfiivá változtassa, noha semmi más befolyás nem volna képes annyira férfiassá tenni a nőt mint a keresztyénség.

Azért véleményünk és meggyőződésünk, hogy a keresztyén nő igaz hivatását csak abban az esetben töltheti be a maga magasztos értelmében, hogy a férfinak segitőtársa, kiegészítője legyen, gyermekeinek pedig minden körülmények között nevelője, lelki támasza és vezetője; ha ő maga erre az erőt és vezetést Istennél keresi, a kinél azt biztosan meg is fogja találni.

Mert hogyan felelhetne meg mindezen feladatoknak egy gyenge nő, honnan vegyen értelmet, erőt az élet különböző, gyakran igen bonyolult és nehéz viszonyai között, ha nem hisz abban az egyedüli s földöntúli erőben és hatalomban, — Istenben, — a kinek szeretete néha egyedüli támasza?

Szerintünk tehát a keresztyén nő értéke, akár értelem, akár érzelem dolgában, hite nagyságától függ. Attól, hogy a családban, az egyházban, társadalomban, vagy bárhol is érezteti befolyását, milyen mértékben tud, egyéni izlését, vágyait megtagadva, Isten rendelése szerint másokért, első sorban övéiért élni és munkálkodni, fontosabbaknak ítelve hozzátartozói részére a lelki tulajdonokat a testi jólétnél.

Ne a politikai választójogot követelje a keresztyén nő, hanem minden lehető utat és módot arra, hogy: „Legyen asszony, ki az Úrtól vagyon.“ Kövesse az apostól intését, hogy: „Az asszony ékessége ne legyen külső, hanem belső, a szelid és csendes lélek romolhatatlanságában, mely Isten előtt egyedül becsületes.“

Alázzátok meg magatokat az Úr előtt és felmagasztal titeket.
(Jakab 4, 10.)

A zászló.

*Bontsátok ki azt a zászlót,
Egész világ lássa!
Eleget volt féltegetve
Háboruk zajába!*

*Eleget volt megcsufolva;
Ledobva a porba,
És a magyar bánatában
Sokszor megsiratta.*

*Hadd lobogjon! hadd hirdesse
Most a szabadságot!
Ezernyolcszáz negyvennyolcban
Ledobtuk a jármot.*

*Azt zugja a bérci szellő,
S dalolja a madár,
Sokáig volt rab a magyar
Legyen szabad immár!*

*De, hogy a magyar szabadság
Egész teljes legyen,
Térj az evangeliumhoz
Én édes nemzetem!*

R. Kiss Albert.

Az Isten gondvisel.

Szép lenhaju, kékszemü baba volt a kis Margitka, szülőinek szeme fénye; olyan volt testvérei között, mint a fehér lilium a rozsák között. Boldog is volt a Bölöni család, a négy nagyobb gyermek, a nagyobb leány és a három fiu, már iskolába jártak, szépen feljödtek és jól tanultak, úgy, hogy jövőjük felé gazdag reménnyel tekinthettek a szülők. Bölöninek, az édes apának szép állása volt; szorgalmasan utánna nézett dolgainak és így pompásan ment ügyvédi irodája. Jó anyagi helyzetében azután minden kényelemmel ellátta házát, de jólétében nem volt önző, áldozott egyházáért kész szívvvel és az emberbaráti intézmények oltárán is meghozta áldozatait. Az ilyen embernek és az ilyen családnak azután sok jó barátja akad; tehát nem csak a jólét, hanem a köztisztelet is teljes mértékben övezte a Bölöni családot.

E sok áldás mind a jó Isten ajándéka volt. Isten azokat a kiket elválaszt meg is ajándékozta jószágának áldásaival, de, hogy a gyarló ember ne bizakodjék el néha még az igazakat is megpróbálja, hogy meglássa az ő választott embereinek hűségét, Isten félelmét.

... A Bölöniek házára elkövetkeztek a megpróbáltatás napjai. A kis lenhaju, kékszemű Margit beteg lett, nagyon beteg. Hivattak a kis beteg ágyához híres orvosokat, gondozták a kis család kedvencét éjjeli nappali törődéssel. Mind hiába... Mikor az első rügyek fakadozni kezdtek a tavaszi szellő első fuvalmára, Margit ártatlan lelke elszállt, oda fel abba a kéklő égbe, a honnan oly csodálatos szépen ragyognak alá az est fényes csillagai, elszállt a jó Istenhez. A család gyászba öltözködött, a házban elnémult az öröm zaja. A szülők állandó látogatói lettek a temető kertnek, ott egy kis sirt gondoztak, a sirágyára szép virágokat ültettek és a virágokat szivők bánatának könnyeivel öntözgették. Nem akartak vizsgáztatást bevenni, mivel hogy az ő kedvencök már nem lenne...

Jöttek a barátok vigasztaló szóval, a rokonok atyafiságos tanácssal, mind hiába... Sohaj volt mindezekre a válasz. Nincsen nekünk többé Margitunk!

De a megpróbáltatás nem jött magára, Bölöni az apa a sok bánattól nehéz beteg tett, idegbaja támadt. A beteg ember elhanyagolta irodáját, így a kereset is megcsökkent. Bölöninén pedig fájdalma sulya alatt rideg, merev, közönyösség vett erőt; úgy hogy ő, a ki addig mint a legjobb, a leggondosabb anya volt városszerte ismeretes, most mit sem törődött gyermekeivel. Már pedig tudjuk, hogy a mely házban a gyermekekkel rendszeresen nem foglalkoznak, ott a legjobb nevelésű gysrmekek is elromlanak. Ez időtájt történt, hogy a midőn a III gymn. osztályban, melynek növendéke volt a család nagyobbik fia Béla is, beszéltem a vallás órán tanítványaimnak Isten hozzánk való végtelen szeretetéről, egyszerre csak felállott a Béla fiu, az én, eddig a legengedelmesebb és szorgalmasabb tanítványom, és dacosan szembe nézve, hangosan így szólott: Tiszteletes Úr, nincs Isten! — Az összes növendékeken látszott a megdöbbenés és egy hangos ah... suhant át a padosrok között

Magam is megütődtem a gyermek beszédén; de azért mégis nyugodtan kérdeztem tőle: Kitől tanultad ezt fiam? — Béla határozottan felelt: édes anyám mondotta, mert ha volna Isten nem halt volna meg Margit és nem lenne beteges édes apám!

Nagy nyomatékkal beszéltem, azután tovább Isten jóságáról, gondviselő kegyelméről és beszédemet egy pár érzékeny történetkével is illusztráltam. Az óra végén Béla sirva fakadt, felállott és azt mondotta: engedelmet kérek, mégis van Isten, átlátom, mert ő élteti betegem is édes apámat. Én meghatottan válaszoltam: És Öszentfelsége is fogja meggyógyítani édes fiam!

Azután eltelt jó két esztendő, de a Bölöni családot nem lehetett templomban látni, üres volt az ő megszokott helyük. Egyszer csak keresztelőbe hívtak Bölöniékhez, ép Margit halálának két éves évforduló-

ján egy szép lenhaju, kékszemű fiuk született. Csendesen ültük meg a keresztelői lakomát. Az anya asztalközben ki is jelentette, hogy bizony a kis Lajoska el is maradhatott volna, mert nem bánatos, látogatott embereknek való a kis gyermek. Én okkal szóltam közbe: mind jó a mit Isten teszen, nyugodjunk meg azon, szent az ő akarata! Az anya nyugodtan kérdezte: hiszen maga az Isten gondviselésében? Határozottan feleltem: Isten gondviselésében mindenkinek hinnie kell, mert Isten nélkül nincsen élet és ha van élet, nem igaz élet az.

Telt, mult az idő és a kis Lajoska szépen fejlődött, midőn már járni is tudott egészen észrevétlenül ismét megtelt nevetéssel a Bölöni ház. Bölöni is egészséges lett, irodája ismét jól ment; egyszóval a kis Lajoska új világot teremtett a bánatos házban.

Történt egy téli este, hogy úgy 10 órakor Bölöniéktől a cseléd sietve jött hozzám és kért, hogy paláttal menjek hozzájuk imádkozni, mert a kis Lajoska nagyon beteg, ott van a doktor is.

Sietve és tele aggodalommal mentem. Az egész család kétségbe volt esve, és nem is ok nélkül, mert a doktor azt mondotta nekem, hogy a gyermeknek frásza van és ha még egy erős rohama jön, azt nem bírja ki.

A mint vigasztaltam a szülőket, az anya így szólt hozzám: Tiszteletes úr, most látom meg, hogy van e Isteni gondviselés?! Ha megmarad kis fiam, én leszek a legbuzgóbb templom látogató.

Komoly választ adtam kijelentésére: Nyugodjék meg asszonyom az Isten akaratán, ne kísértsük a mi Urunkat, Istenünket, kikötésekkel! Másnap Lajoska jobban lett. A házba visszatért az öröm. Vasárnap Bölöniék templomban voltak. Templomozás után meglátogattak, a midőn Bölöni így szólt: A jó Isten megpróbált, de nem erőnk felett. Barátom vallást tesztek te előttem és az én Istenem előtt, hogy mától fogva én és az én házam népe imádjuk az urat, mert ő az, a ki — gondot visel.

És ez Úr gondot is viselt a Bölöni családra. Három fia már mint jeles emberek ott működnek a közpályán. Lányuk két év előtt volt boldog menyasszony és ma már Bölöni, unokát is ringat térdein. Lajoska pedig a negyedik eleminek nagyreményű növendéke, ki váltig mondja, hogy ő pap lesz és akkor én, a keresztapja pihenek és pipázom, ő pedig dolgozik helyettem. Ime, az Úr gondot visel, az övét soha el nem hagyja!

Péchy Árpád
ref. lelkész.

Martinovics degradációja.

Martinovics és társai, az ugynevezett magyar jakabinusok a magyar szabadság szellemi bajnokai voltak. Martinovics katolikus lelkész volt, s miután

az általa szervezett összeesküvésért halálra ítélték, a katolikus egyház megfosztotta őt egyházi méltóságától.

Martinovicsot a történelem ítélőszéke később igazolta, de még mindig fenmaradt szivettépő emléke annak a kegyetlen eljárásnak, amely homlokegyenest ellenkezik a krisztusi szeretettel.

Martinovics Ignác és társai előtt 1795. május 18-án hirdették ki a halálos ítéletet. Azzal siralomházba vitték őket. Életök utolsó negyvennyolcz óráját vigasztaló papjaikkal töltötték; és a hagyományos könyörület azt is megengedte nekik, hogy kedvök szerint ihattak, ehetek, dohányozhattak és olvashattak. És nem zavarta őket senki.

De Martinovicsnak még ez az utolsó két napja sem lehetett békességes. A katolikus anyaszentegyház nem türi meg, hogy fölszentelt papja lépjen vérpadra. Degradálja, vagyis leteszi az egyházi rendről a halálra ítélt papot. Martinovics apát volt. Meg kellett őt fosztani méltóságától.

Degradációja május 19-én reggel hét órakor ment végbe a budavári helyőrségi templomban és pedig a legnagyobb ünnepiességgel. Magyarországon ez volt az utolsó *degradatio solennis*. Ma már kevesen tudják, milyen ez a szörnyű szertartás.

Hét óra tájt harangzugás között érkezett a templomba gróf Batthyány Józsefnek, Magyarország hercegprimásának segédpüspöke, az ősz Kondé Miklós; a papság kíséretében a főoltárhoz ment, elfoglalta az evangélium oldalán lévő trónusát, és felöltözött napi díszébe.

Nemsokára megállt a templom kapuja előtt egy katonaságtól körülvevett zárt kocsi: Martinovics apátot hozták a siralomházból. Ibolyaszínű selyem talárban volt, de a kezén bilincs. A porkoláb levette róla a vasat, és átadta őt a kapuban váró elerusznak.

A papok apáturat megillető tisztelettel kísérték az oltárhoz. Martinovics emelt fővel lépett a sanctuariumba, aztán mélyen meghajolt a primás helyettesének trónusa előtt, és leült az epistola oldalán lévő apáti stallumára. Most felöltöztették őt a misemondó ruhába, fejére tették az infulát, kezébe adták a botot; minek utána a halálra ítélt teljes apáti díszében a főpap trónusa elé járult és térdre borult. Kondé püspök erre a néphez fordulva elmondta a pontificaléban megszabott beszédet:

— Az anyaszentegyház ama papjait, kiket súlyos büntett miatt a világi hatóságnak ki kell szolgáltatnia, megfosztja az egyházi rendtől, mielőtt levénné róluk védő kezét. Az előttünk álló boldogtalan testvér, megfélelkezve papi méltóságának kötelességeiről, megvetve az isteni és emberi törvényeket, vétett az Isten, a király és a haza iránt köteles hűség ellen.

Martinovics most közbeszólt:

— *A király ellen vétettem, a haza ellen nem.*
A püspök folytatta:

-- Lázadóvá lett, összeesküvést szőtt, és így érdemetlenné vált mindama tisztességekre és kiváltságokra, melyek a papot megilletik. A Mindenható Isten nevében kinyilatkoztatom tehát, hogy őt minden egyházi hivatalától és javadalmától megfosztom és degradálom.

Ezután felolvasták a helyben hagyott halálos ítéletet.

Most Martinovics a két diakonusz között, az egész assissentiaival a gyertyák fényében ragyogó oltár elé lépett, mint a ki misét akar mondani.

Keresztet vetet magára:

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen. És elkezdte, a mint kell a 42-ik zsoltárt:

— Introibo ad altare Dei.

De mielőtt a diakonusok ráfelelhetek volna:

— „Ad Deum, qui laetificat iuventutem meam“, a primás helyettese fölemelkedett trónusáról, tiltakozva nyujtotta ki jobbját és dörgő hangon kiáltott közbe:

— Non introibis!

És odalépett Martinovics apáthoz; és eltaszitotta őt az oltártól. És kiragadta kezéből a kelyhet, melyet a diakonusok átadtak neki, elvette tőle a pásztorbotot, leütötte fejről a süveget, azt mondván az anyaszentegyház nyelvén:

— Nem vagy méltó, hogy viseljed.

Aztán megfosztotta őt egész apáti díszétől. Sorban következett a catula, a stola, a cingulus, az alba, a vállkendő, a mellkereszt leszedése; és Kondé püspök mindannyiszor elmondta:

— Nem vagy méltó, hogy viseljed.

Ennek utána a püspök lehuzta Martinovicsról a talárt is, és az immár polgári ruhában ott térdelő embernek késsel vakarta le azt a négy ujjat, melyet a fölszenteléskor a szent chryma ért. Addig vakarta, míg vére nem serkent, — így kívánja a szertartás.

Majd ollótt vett a kezébe, lenyirta a haját, és téglával ugyancsak vérig dörzsölte a papi kenet helyét. Azután eltaszitotta őt magától. Ezalatt pedig a clerus a pontificaléban megszabott elátkozó formulákat énekelte.

Midőn a hosszú, megrendítő szertartás véget ért, Kondé Miklós a hatóság képviselőihez fordult e szavakkal:

— E degradált embert, kit az egyházirendtől és papi kiváltságaitól megfosztottunk, ezennel átadjuk a világi bíróságnak.

Martinovicsot, ki a szörnyű ceremoniát férfiasan állotta ki, most közrefogták a fegyveres katonák visszakisérték a siralomházba.

Itt az elítélten ismét erőt vett idegessége: nem birta elhinni, hogy csakugyan lefejezik: hol remélt, hol kétségbeesett.

A kivégzés másnap reggel volt.

(Puszky Ferencz előadásának felhasználásával.)

Isten ígéje.

Szükségből való imádkozás.

Uram! meglátogattak téged, mikor a te ostorod rajtok volna. Ézsaiás 26, 16.

A szükség megtanít imádkozni — mondja a példabeszéd. És ez igaz. Sokan, kik a szerencsének és egészségnek napjaiban nem ismerték Istent, a szenvedés napjain Hozzá kiáltottak. De ez is igaz: Tíz szükségben imádkozó közül legfeljebb egy tér meg, mint a háládatos samaritanus és egy adja meg az Urnak a tiszteletet. Honnan van ez? Az ember keresi az Urnak országát, hogy megszabadíttassék a szükségből, de nem bűneitől; az ember külső segédelmet kér az Úrtól, nem belsőt; az embernek az örökkévalóság és az ítélet előtt szorongatása van, de ez nem, egy valóban összetört szívnek bánata, melylyel az Urat keresi, mivel Őnála van a kegyelem, üdvösség és szabadítás. (Zsolt. 134. 7) Oh! Kedves testvérem ne várd, hogy életfolyásodat a szenvedés hullámai tegyék tönkre, keresd most a kegyelmet. Még most akar az Ur kegyelmes lenni és bűneidet megbocsátani! Oh! keressétek az Ő kegyelmét!

A békesség.

A mi békességünknek veresége vagyon Ő rajta. Béke után szomjazik és vágyik minden dobogó emberi szív. Ézsaiás 53. F.

Mikor van békességünk? Csak akkor, ha bűneink bocsánatát megnyertük, ha egészen biztosan tudjuk, hogy bűneink adóssága lefizettetett és a mi törvényszegéseink megbocsáttattak. Tudhatjuk mi ezt? Igen. A milyen te is vagy, a mily körülmények között élsz, amilyen bűnök nyomnak téged, amilyen terhek nyugszanak lelkeden — te érted is meghalt Jézus a keresztfán. Az a büntetés, melyet te érdemlettél ki bűnöddel, engedetlenségeddel, szeretetlenségeddel, Jézusra, az egész emberiség megváltójára vettetett. Minden bünt Ő viselt másképp el kellene csüggednünk“. Most azonban csüggedés helyett béke költözik szívünkbe, mert az Ő sebei által gyógyultunk meg. Valóban csak egy feltételt kell teljesítenünk, mely azt mondja: Higyj a te Megváltó Jézus Krisztusodban, add magad át Neki teljes engedelmességre, hogy az Ő lábnyomain fogsz haladni. Ő neked erőt ad ehhez s azután lesz békességed.

Kegyesség útja.

Gondolatok.

„A keresztyén hit nem abban áll, hogy bűneinket Isten bárányára rakjuk, bizva az ő nagy áldozatában: hanem, hogy saját magunkat tesszük annak az élő, szerető szívére, a kinek barátsága attól fogva életünk legédesebb örömévé válik.“ *Miller.*

„A valódi szellemi élet nemcsak, hogy a legmagasabb, de egyszersmind a legkönnyebben folytatható élet.“ *Drummond.*

„Tényleg senkit még úgy nem szerettek ezen a világon, mint épen Jézust; de viszont senkit még úgy nem gyűlöltek, mint épen őt. Csakhogy még ez a gyűlölet is ő mellette, az ő igazsága mellett tesz bizonyoságot.“ *Kenessy.*

„Mi csak azt tudjuk, hogy Isten megtiszteli azokat, a kiket különös szenvedésekre kiszemel.“ *Hastings.*

„Nem azért törekszem érteni, hogy higgyek, hanem hiszek, hogy értsek.“ *Anselm.*

„A keresztyénség teljes lényegében az önfeláldozás és szenvedés vallása. A vérnek és könnynek vallása és közvetítőinek mégis a legmélyebb lelki boldogság. Ered pedig ez a látszólagos ellentét ép a keresztyén vallás mélységes mély voltából és az ellentéteknek a szeretetben való feloldódásából. *Romanes.*

„A lelkiismeret, ha szabadon működhetik, sohasem helyesli a rosszat, sohasem egyez ki az alacsony hajlamokkal.“ *Hastings.*

„A hit az Isten akaratának cselekvéséből nő ki s viszont a cselekedetek a hitből származnak. *Kenessey.*

„A ki szereti a jóságot, angyalokat vendégel, tiszteli a tisztességadást s Istennel él.“ *Emerson.*

„Minél bölcsebb az ember, annál nagyobb imádója az istenségnek.“ *Swedenborg.*

„A keresztyén élet az egyetlen, amely valaha tökéletessé teszen.“ *Drummond.*

Egyháztársadalmi élet.

— **Ifjaink egyházi gondozásáról.** A „Vasárnap“ két utóbbi számában e rovat alatt részletesen foglalkoztunk e tárggyal. Most Paál Gusztáv tanár, társzerkesztőnk véleményét közöljük, a melyet a marosi egyházmegye magáévá is tett. Méltó, hogy megfontoljuk s minél többen foglalkozzunk az általa felállított elvekkel.

Társzerkesztőnk véleménye a következő:

Mindnyájunknak, papoknak, tanítóknak, tanároknak, kik egyházunk első munkásai vagyunk, az a hibája, hogy csak tanítunk, de nem nevelünk. Pedig a mai korban a nevelői ténykedés kétszeresen szükséges minden téren. A mai élet gyors munkához szoktatja az egyeseket, a gyors munka felületesekké, könnyelműekké teszi az embereket. Olyan értékképeket, melyek az egyes erkölcsi alapját képeznék és

erősítő, senki sem biztosíthat magának, mert az erkölcsi érzelmek mélyítéséről sem az egyház, sem az iskola nem gondoskodik kellőleg. Sem állami sem társadalmi életünket nem határozza meg egy egyetemes eszmény.

Hogyha egyházépítő mozgalmunk vezető elveit a gyakorlatban realizálni akarjuk, ha célunk elérésére igazán komolyan törekszünk, tehát hogyha sikeres, eredményes egyháztársadalmi munkát akarunk végezni, ha a lelket az anyag elleni küzdelemben győzelemre, diadalra akarjuk vinni, akkor első sorban az említett bajokat, betegségeket kell gyógyítanunk. A legjobb, leghatásosabb gyógyszer pedig a nevelés. Cél- és tervszerű nevelés által egy új, egészségesebb nemzedéket kell teremtenünk; gondoskodnunk kell arról, hogy a céltalanul élő egyeseket egy eszményi cél szolgálatában egyesítsük; úgy az egyes ember, mint az egész társadalomnak ethizálódását elő kell segítenünk.

Nemes és nem is terhes munka ez, csak legyen meg a jóakarát. De a fontos feladat megoldásában igen gátló és kétségbejítő körülmény az, hogy egyház és iskola közt napról-napra lazul a kapocs. Pedig mindnyájan jól tudjuk, hogy protestáns anyaszentegyházunk erősödését a reformátorok azzal biztosították, hogy a templom mellett iskolát is emeltek és már lépten nyomon azt kell látnunk, hogy e két harcos, kiket századok öröme és bánata fűz össze, mindinkább eltávolodik egymástól, sőt nem egyszer egymás ellen fordítja fegyverét. Kötelessége mindenkinek, életkérdése mindnyájunknak, hogy a lazuló kapcsolat meg-erősítsük, a köteleket szorosabbra huzzuk. Az iskola érdeke az egyház, az egyházé az iskola. Mindkettőnek erősödését és erősödésével a lelkieknak diadalra juttatását célzó munka lehet-e áldásos, sikeres, ha nem munkálkodnak egy szíven, egy akarral?

Hogy e gátló körülmények elháríttassanak, a nevelés munkája terv- és célszerűen megindulhasson, legalább a mi egyházmegyénkben*), erre néve az volna az indítványom, hogy szervezzünk első sorban egy református tanító egyletet, melynek tagjai lennének a papok és tanárok is. Az egylet évenként egy-egy nagyobb közgyűlést tartana mindig más-más községben, a mikor is ama község papja, tanítója számadást adnának arról, hogy mit sáfarkodtak eszményi célunk szolgálatában. A számadás persze nem történnék papíron, hanem a hívek hitéletének egyes erkölcsi momentumaiól szerkesztődnek meg. A számadás kötelezettségének tudata serkentené, ambicionálná az egyeseket, hogy minél sikeresebb munkát végezzenek az egész érdekében.

A református tanító egyesület szervezését azért tartom igen fontosnak, mivel az egyház társadalmi munkában épen a tanítónak igen nagy szerepe jut

*) Szives figyelembe ajánljuk, hogy itt a marosi egyházmegyéről van szó, de bármelyik egyházmegye megteheti.

különösen a vidéken; a tanítónak kell, meggyőződés szerint, a lelkészszel egyetértve, a lelkész erkölcsi támogatásával az ifjuság, a nevelendő nemzedék életének ethizálásáról első sorban gondoskodnia; az erkölcsi alap szeglet követ a tanítónak kell lerakni, hogy a lelkész folytathassa az építést. Ezt a nemes és szép kötelességét azonban csak akkor teljesítheti igazán minden tanító, ha munkaerejét első sorban egyházának szenteli.

Vajjon nehezen, csak óriási fáradtsággal, költéssel érhetjük el a célt?

Mindnyájan úgy vagyunk teremtve, hogy foglalkozás nélkül egy percet sem tölthetünk, az unalomtól irtózunk és a munkaszünet alatt szórakozást keresünk. Kik falun nevelkedtünk, igen jól tudjuk, hogy a falusi ember nagyja, apraja, örege, ifja, de általában az ifjuság a vasárnap délutánját, vagy a hosszú téli estét használja fel szórakozásra. Korántsem mondhatjuk azonban, hogy ez a szórakozás nemes volna: de nemessé kell tennünk, mert azzá tehetjük. Szülőfalumban a tanítók zenekedvelő férfiak és ifjakból zenekart szerveztek. Ez a zenekar a nyári időben összegyűl az iskola épületében, új zenedarabokat tanul, vagy a régiakat gyakorolja; az iskola udvarán pedig táncra perdül az időközben oda sereglett szórakozni, mulatni vágyó falusi ifjuság. De odagyűlnek az idősebbek is, férfiak, asszonyok, a szülők; gyönyörködnek a fiatalok tánczában; nincs torzsalkodás, nincs verekedés; az öregek jelenléte mérsékli a fiatalok heveségét; az unalom senkit sem kerget a korcsmába, szórakozást ott senki sem keres.

A hosszú téli esték ugyancsak az iskolában találják a legényeket és fiatalabb férfiakat, kik a tanító buzgó vezetése alatt kedvvel és örömmel tanulgatnak négyszólamu énekeket. Más estéken csak elbeszélgetnek, legtöbbje olvassa a nép számára kiadott gazdasági lapot, ez pedig bőven nyújt témát a beszélgetésre. A tanító tapintatosságától függ, hogy a hangulat mindvégig kedélyes legyen, az ő komoly fellépése, határozott és mivel emberhez illő viselkedése kezébe adja a hatalmat, hogy az esetleges torzsalkodást elsimítsa: soha sem szabad neki elfelejteni, hogy ő nevelő. A tanító ügyességétől függ, hogy ezeket az összejöveteleket vonzókká tegye. Fiatal tanítóink közül igen sokan értenek a faragásathoz; gyűjtsék maguk köré a tanulni vágyó, műérzékkel bíró ifjakat, kedveltessék meg velük a faragást és könnyű szerrel igen áldásos munkát végezhetnek. Az izlés tisztulásával nemesbedik az erkölcs; önzetlen munkában erősödnek és fűződnek szorosabbra a szeretet és tisztelet kötelei, kapcsai mester és tanítvány közt.

Ama törekvésünket, hogy az ifjuságnak szabad idejében nemes foglalkozást adjunk és így a rosztól távol tartsuk, igen elősegítené a torna is. Indítványoznám tehát, hogy mondjuk ki, hogy egyházmegyénk iskolái rendezzenek minden évben az őszi köz-

gyűléskor Maros-Vásárhelyt egy tornaversenyt. A verseny módozatait, a betanulandó gyakorlatokat a tanítók vagy a közgyűlésen, vagy a tanító egyleti gyűlésen határoznák meg, a szerepeket egymás közt kiosztánák, otthon aztán folya a készülődés. A közeli falvak tanítói vasárnap délutánonként egy meghatározott alkalmas helyre tanítványaikkal, iskolás fiukkal és fiatalabb legényekkel összegyűlnének és — nemes szórakozásul — gyakorolnák a betanulandó torna-gyakorlatokat.

A torna versenyeket mindig Maros-Vásárhelyt, mint már említettem, az egyházmegyei közgyűléskor kellene tartani, lehetőleg a kollegiumi ifjuság részvételével is. A délelőtti szokásos istentiszteleten részt vennénk mindnyájan papok, tanárok, tanítók, a vidéki és városi tanuló ifjuság. A tanácskozások, a tulajdonképpeni gyűlés ideje alatt délelőtti megtekinthetnék a falusi tanulók néhány tanító vezetése mellett a város nevezetességeit; ebéd után a délutáni órákban tartatnék meg a torna-verseny annak módja és rendje szerint.

Célunk a tömörülés, a protestáns tudat s egyházi összetartás érzésének ápolása is. Cél marad ez mindörökké, ha elérésére nem teszünk semmit sem. Véleményem szerint a tornaversenyek rendezése e cél megközelítésére igen alkalmas. Önmagunkra is mindig biztatólag, erősítőleg hat egy-egy papi, tanítói, vagy tanári gyűlés; a találkozás öröme, a közös munka tudata a falusi gyermek szívét sem fogja érintetlenül hagyni. Felébred majd és megerősödik benne is a reformatus tudat, az összetartozás érzése. Élete végéig sem mosódnak el szívéből azon impressziók, melyek egy-egy ilyen ünnepélyes összejövetelkor lelkét megihlették. Tudatára ébred majd annak, hogy önérdekein kívül vannak magasabb, nemesebb kötelességei egyháza és iskolája, hazája és Istene iránt. Egész élete nemesebb irányt vesz, ha nevelésére a leírt módon is több gondot fordítunk, szenvedélyei megszelidülnek, lelki ereje fokozódik; érzi és majd erős meggyőződéssel hiszi is, hogy ez élet nem evés és ivás, hanem Istenben való épülés, mely hit által vágyon.

H i r e k.

Olvasd a bibliát.

Isten, a teremtő.

(Mózes I. k. 1. 1—25.)

Kezdetben teremté Isten a mennyet és a földet; ezért hálával forduljunk ahhoz, ki volt minden teremtett lénynek kezdete előtt; a ki nincs alávetve a mulandó idők törvényeinek. Csak az ő kezében vagyunk biztonságban. Az ég és a föld elmúlnak, de az Istennek beszéde örökké megmarad.

Aranymondás. Mily nagyok a te cselekedeteid Uram. Mindeneket bölcsen teremtettél; betölt a föld a te gazdagságaiddal.

104. Zsolt. 24. v.

Oktató jegyzetek:

I. Isten a ki mindeneket teremtett. Dicső a nagy természet, a csillagos ég, a zugó tenger, az erdők, mezők pompája. De mindennél dicsőbb az, ki azokat teremté. Örökkévaló Ő és mindenható, ki parancsola és lett. Szent akarata elég volt hozzá, hogy a semmiből előálljon a menny és a föld. Egyetlen szavára fényleni kezdett a világosság, létrejöttek a menyboltozat, a hegyek, völgyek, a tenger, virulni kezdett a táj. Mikor a természet szépségét virulni látjuk, akkor érezzük, múltó az Úr, hogy leborulva imádjuk az ő hatalmát és szentségét. Aki az egész mindenséget igéjével alkotta, az szól én hozzám is, mint szerető Atyám a Jézus Krisztus által.

II. Az Isten az, ki mindeneket fentart. Isten örökkévaló, mindenható, de ő szeretet is. Azért teremtette a világot, hogy legyen valami, a mire szeretetének áldását áraszthassa. És ő a végtelen bölcsesség is. Szeretete és bölcsesége hatottak együtt, mikor oly törvényeket alkotott, melyek szerint a teremtmények fenn is állhatnak. Mily dicső bölcseségről tanuskodik minden fűszál, minden szálló madár, minden harmatcsepp. Bölcseségről szól a csillagok járása, a tavasz ébredése és a természet téli alvása.

Mint a hogy a föld csak egy pályán halad a nap körül, úgy a mi életünkben, a mi Istenünk legyen a központ, mely mindent irányít; mint a hogy a kis virág a világosság felé igyekszik, mi is a mi Istenünket keressük mindenkor csodálva az ő bölcsességét és szeretve azt, ki maga a szeretet.

Egy híres csillagásznak igen elmésen szerkesztett műve volt; láthatók voltak azon a földgömbön az összes bolygók, a mint a nap körül forognak. A csillagásznak volt egy hitetlen barátja, ki készítette ezt? Magától lett, mondá a tudós. „Ugyan ne mondj olyan éretlen tréfát!” válaszolt sértődve a látogató. „Nem akarod elhiüni, hogy ez magától lett?” szölt a csillagász, hogy képzelheted tehát, hogy a világ, a minek ez csak gyarló képmása, magától keletkezett volna?” (4. Zsolt. 1. v.)

— **Március 15** Nemzetünk egyik legszebb vonása a szabadság-szeretet. Ennek ünnepnapja 1848. március 15-e, a melynek évfordulóján buzgó szívek esedezünk Istenhez népünk javáért, szabadságáért. De ne feledjük, hogy az igazi szabadság, nem pusztán szó. A szabadság a mi legmagasabb emberi lényünknek megfelelő lét s ezért a szabadság a lélek diadala. Istenfélelmet, igazságot, szeretetet, s erkölcsöt vinni be a magyar közéletbe . . . Ez lesz nemzetünknek szabadsága. Ez alkalomból örömmel jelentjük, hogy összes nép- és középiskoláink ifjusága ily érzellemmel üli e nap emlékét. És templomainkban gyülekezeteink. Mert a magyar reformatusnak vallás az Isten szeretete, Jézust követése, de *vallás* a nemzet és hazaszeretete is.

— **Egyházkerületi közgyűlés.** Erdélyi egyházkerületünk rendkívüli közgyűlését f. év ápril 7-re tűzte ki az Állandó Igazgató-Tanács. E közgyűlésnek két fő mozzanata leend. Az egyik a néhai püspök, áldott emlékü dr. Bartók Györgyünk emlékének kegyeletes tisztelete, a másik a folyó ügyek. Ezek között az egyházkerületi főjegyzői állás betöltése. Kétségtelen, hogy e diszes állásra egyházkerületünk legderekabb lelkeszei a jelöltek, a kiknek érdekében meg is indult a bizalmas és nyílt kapacitáció. Mi, helyzetünknel s a jelöltek iránt érzett atyafiságos tiszteletünknel fogva

a kérdés személyi oldalától eltekintve jelentjük, hogy Bodor János szászvárosi, Vásárhelyi Boldizsár dési lelkészársunk és Nagy Károly kolozsvári theologiai tanár, lapunk alapítója között fog a választás eldőlni.

— **Gondok, küzdelmek.** Sokszor örömmel, sokszor aggódó gonddal olvassuk lelkészársainknak, egyház-társadalmi életünk munkára serkentése érdekében velünk együtt munkás jó barátainknak leveleit, mert ezek ösztönöznek, buzdítanak és biztatnak a kitartásra bennünket még azon esetekben is, amikor fájdalmas, nehéz helyzeteket látunk magunk előtt s református véreinket látjuk a bajban, szinte elhordozhatatlan terhek alatt nyögve. Igaz örömmel olvassuk, ugyanis a nagyszebeni egyházmegye egyház-társadalmi munkásságáról, hogy ottani egyházmegyénk főgondnokai, gondnokai, lelkészei, világi képviselői mind buzgó tagjai egyházunknak s munkásai az egyház-társadalmi munkának és két nemzetiséggel, s három vallásfelekezettel szemben a küzdelemből és önvédelmi harcból naponként kiveszik részüket. De kétségtelen, hogy a mikor kerületünk legtekintélyesebb családjainak leánygyermekai a nagyszebeni római katolikus zárdában neveltetnek, a mikor a nagyszebeni árvaház tele van protestáns árvákkal és mi, erdélyi reformátusok szinte tehetetlenek vagyunk szegénységünkben, akkor szinte a csüggettség kell erőt vegyen rajtunk . . . De nem, nem! Ezek a beszédek nem hozzánk valók. Gondoljuk meg, hogy a hol a legnagyobb a szükség, ott a segítség. Evangeliumi buzgósággal fogjunk egyház-társadalmi életünk megújításához s majd új buzgóság fogja áthatni a lelkeket. Kezdjünk erős belmissziói, egyház-társadalmi életet, akkor lesz erőnk, hitünk, lesznek iskoláink, egyház-társadalmi intézményeink!

— **Hogyan olvassuk a Bibliát?** Ezzel a kérdéssel fordul hozzánk egyik kedves hittes tvérünk. A felelet ezen az úton adjuk meg, hogy olvashassák s hasznát vehessék mások is. Hála Istennek, hogy már ilyen kérdésekkel is foglalkozhatunk. Legelső tanácsunk az, hogy a *Bibliát naponként olvassuk*. A nagy-hírű angol predikátorról Moodiról olvassuk, hogy ő egyszer azt mondta: „Az imádságban mi beszélünk az Úrral. A Biblia útján pedig az Úr beszél hozzánk.“ Igaza van. Engedjük azért, hogy az Úr szóljon nekünk, intsen, tanítson a biblia-olvasás által ember-tisztunk betöltésére, büneink legyőzésére s az üdvösség elnyerésére. De szükség, hogy *komoly alapossággal* olvassuk a Bibliát. Csak az időt vesztegetjük, ha nem így cselekszünk. Helyes eljárás, ha a Mózes első könyvével kezdjük el s minden fejezetet többször is elolvassuk. Nem az a fő, hogy csak átolvassuk a Bibliát, hanem hogy meg is értsük. Ebből tehát az folyik, hogy *összefüggésben figyelmesen és értelmesen* olvassuk. Ha itt-ott egy-egy dologgal nem tudunk

tisztába jöni, forduljunk lelkészünkhöz utmutatásért. A legfőbb azonban az, hogy *hívő lélekkel olvassuk*. Pál apostol azt írja a Tessalonikabeliekhez irt leveleiben: „Annakokáért mi is hálát adunk az Istennek szüntelen azért, hogy vévén az Istennek tőlünk halott beszédét, nem emberek beszédéül fogadták azt, hanem aminl hogy valósággal Isten beszédéül, mely munkálkodik is bennetek hívőkben. (1. Tessz. 2, 13.)

Ország-világ

— **A magyar képviselőház.** E hét folyamán is az új házszabályok ügye foglalkoztatta a képviselőket. Az ellenzék élénk harcot folytat s most, hogy a horvát és nemzetiségi képviselők is felvették a harcot, még huzamosabb időt fog igénybe venni a képviselőház új tanácskozási rendjének megváltoztatása.

— **Bírói és ügyészi kinevezések.** Régi óhajta a magyar bírói és ügyészi karnak, hogy fizetésük rendeztessék. Most ez ügy is elintézést nyert. Ugyanis Günther Antal igazságügyminiszternek a bírói szervezet módosításáról szóló törvényjavaslata, amely tudvalevőleg a bírói és ügyészi kar anyagi érdekeire is kellőképpen kiterjeszkedett, tudvalevőleg tömeges előléptetést és kinevezést helyezett kilátásba. A hivatalos lap pénteki száma hozta az 1908 évi VI. törvénycikk alapján eszközölt kinevezéseket. Eszerint a király március 10-én kelt elhatározásával 572 bíró és ügyész a VII. fizetési osztályba lép elő 692 albíró és alügyész pedig a törvényszéki bíróvá, járásbíróvá, illetőleg ügyészsze lép elő

— **A magyar nő mozgalom.** Lapunk vezetőhelyén említettük, hogy a magyar nők egy küldöttsége járt e hét folyamán a minisztereknél, kérve, hogy az új választási törvények előkészítése alkalmából a nők szavazati jogára is legyenek tekintettel. A legilletéke-sebb férfiu, gróf Andrássy Gyula belügyminiszter a következő válaszban nyilatkozott a küldöttség előtt:

Tisztelt Hölgyeim! A minisztertanácsban még nem foglalkoztunk a nők választójogával. Azt is mondhatnám, hogy e körülmény mögé bujok és kitérek e válasz elől. De ez illetlenség volna. Férfiui kötelességem, hogy őszinte választ adjak. Tisztelt Hölgyeim! El tudom képzelni, hogy a hölgyekkel közösen csináljunk politikát, de ma még ezt korainak tartom. Nem kedvez az önök kérésének nevelésük rendszere de a társadalmi felfogás sem. A politikai munkálkodás önöknek ma sok keserű órát szerezne. Amíg meg nem változik az a társadalmi felfogás, hogy a családot kifelé a férj vagy az apa képviseli, bizonyos kellemetlen összeütközések nem volnának elkerülhetők. Nem tagadom az önök képességeit, de iskolázottságuk hiányosságára kell, rámutatnom.

— A hölgyeket még nem vezettük be a közjog, nemzetgazdaságtan és más tudományos ágakba, amelyek nélkül a politikai életben helyüket meg nem állhatják. Ferde helyzetnek tartanám, ha a nőknek előbb adunk jogokat és csak azután gondoskodnánk arról, hogy megszerezzék az előfeltételeket jogaik gyakorlásához. Nem a politikát félttem a hölgyektől, hanem a hölgyeket a politikától. Az önök nemének érdeke is vezet engem akkor, amikor kívánságuk teljesítését időelőttinek tartom.